

Nr 447.

*Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse till riksdagen med överlämnande
• av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges
utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget;
given Stockholms slott den 16 maj 1918.*

För det i bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruks-
ärenden för denna dag omförmälda ändamål vill Kungl. Maj:t härmed
till riksdagen överlämna samma protokollsutdrag.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens
vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all
kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 maj 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN.
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA.
 RYDÉN,
 UNDÉN.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

I proposition, nr 194, den 4 april 1913 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att med godkännande av de i bifogat statsrådsprotokoll närmare angivna villkor å extra stat för år 1914 anvisa visst anslag till Sveriges utsädesförening. Sagda villkor voro i åtskilliga hänseenden olika med dem, som förut gällde. Vid ärendets anmälan för Kungl. Maj:t erinrade jag, att för tillgodonjutande av de statsanslag, som under de närmast förutgångna åren beviljats föreningen, hade av Kungl. Maj:t föreskrivits, att föreningen hade att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i en mellan föreningen och allmänna svenska utsädesaktiebolaget för en tid av tio år från den 1 juli 1909 träffad överenskommelse angående överlåtande av från föreningen utgående nya stammar och sorter av lantbruksväxter. Jag meddelade, att förhandlingar öppnats angående av-

slutande av en ny överenskommelse, men att framlagt förslag icke syntes kunna i oförändrad form godkännas, vadan jag icke ansåg mig böra för det dåvarande hemställa om någon ändring i sagda anslagsvillkor.

Till statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 14 januari 1914 vid statsverkspropositionen samma år meddelade jag i punkten 42, att efter ytterligare förhandlingar blivit den 12 december 1913 å föreningens och bolagets vägnar undertecknat ett nytt avtal, vilket jag fann mig kunna tillstyrka Kungl. Maj:t att godkänna. Jag yttrade vidare, att i betraktande av ärendets vikt och den inverkan, kontraktsbestämmelserna kunde få på föreningens behov av statsanslag, jag ansåge det lämpligt, att tillfälle bereddes riksdagen att taga kännedom om samma förslag och, om riksdagen så önskade, yttra sig om detsamma, innan Kungl. Maj:t fattade beslut om dess godkännande såsom villkor för föreningens åtnjutande av statsbidrag. Kontraktsförslaget bifogades därför protokollet. Beträffande innehållet i den förslagsvis träffade överenskommelsen framhöll jag särskilt några huvudpunkter. En av dessa var att i stället för visst årspris för varje överlåten stam samt viss royalty å försäljningssumman för samtliga genom föreningen plomberade utsädesvaror skulle föreningen framdeles erhålla ett fast belopp av 60,000 kronor årligen. Vidare skulle bolaget under viss förutsättning betala bidrag till kostnaden av föreningens kontroll å bolagets odlingar m. m. I stället för att förut bolagets utdelning var begränsad till 5 procent och aktiekapitalet var 900,000 kronor skulle kapitalet ökas till 1,500,000 kronor och utdelningen få stiga till 6 procent. Under det att förut stadgats, att vad av uppkommen årsvinst återstode efter medgiven utdelning till aktieägarna och sedan i lag stadgad avsättning till reservfond ägt rum samt i övrigt för bolagets utveckling behövlige medel reserverats ävensom nödiga avskrivningar skett, skulle i sin helhet tillfalla föreningen — som emellertid dittills ej erhållit någon sådan vinst — skulle föreskrivas, att överblivande vinst skulle delas lika mellan föreningen och bolaget. I kontraktsförslaget stadgades vidare, att detsamma skulle gälla endast om bolagets bolagsordning komme att innehålla bestämmelser i nu angivna jämte vissa andra hänseenden och att ändring i dessa delar av bolagsordningen ej finge under tiden för uppgörelsens giltighet äga rum utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Riksdagen förmälde sig icke hava funnit anledning till erinran mot nämnda kontraktsförslag. Med anledning härav förordnade Kungl. Maj:t den 20 mars 1914, att såsom villkor för föreningens statsanslag för år 1914 skulle från och med den 1 januari samma år gälla de bestämmelser i fråga om överlåtelse av nya stammar och sorter av lant-

bruksväxter, som innehölles i förberörda kontrakt. Enahanda villkor hava därefter uppställts för statsanslag till föreningen för åren 1915—1918.

Nu har uti en den 11 december 1917 till jordbruksdepartementet inkommen skrift styrelsen för allmänna svenska utsädesaktiebolaget anhållit, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att bolagsordningen måtte ändras dels så, att bolagets aktiekapital skulle utgöra minst 1,500,000 kronor och högst 4,500,000 kronor, och dels därutinnan, att § 12 av bolagsordningen utginge. Denna paragraf, som motsvaras av § 15 mom. d i avtalet mellan föreningen och bolaget, är av följande lydelse:

»Sedan Sveriges utsädesförening erhållit den i det mellan föreningen och bolaget gällande avtalet stadgade avgiften jämte eventuellt bidrag till kontrollkostnaderna enligt samma avtal, skall av årsvinsten först avsättning till reservfond enligt lag äga rum.

Sedan erforderliga avskrivningar och avsättning till förnyelsefond ägt rum samt nödvändiga medel för bolagets konsolidering och fortgående utveckling reserverats, må till aktieägarna utdelas högst sex procent å det inbetalda aktiekapitalet, dock att, i händelse till aktieägarna under något år icke utdelats sex procent, underskjutande beloppet må kunna under något följande år till dem utbetalas. Vad av årsvinsten härutöver kan återstå skall lika fördelas mellan Sveriges utsädesförening och aktieägarna.»

Bolagsstyrelsen har till stöd för denna framställning anført:

»På grund av den synnerligen kraftiga utveckling, som bolaget undergått under de senare åren, har behovet av ökat rörelsekapital blivit allt mer trängande (se bil. styrelseberättelse för sistförflutna förvaltningsår. varav framgår bl. a. den stora skuldsumman). Utveckling har ägt rum inom bolagets alla verksamhetsområden, men gäller detta särskilt dess i synnerhet i dessa tider för vårt land så viktiga livsmedelsindustri. Lantmännens ständigt ökade förtroende för bolaget ej blott som distributör av Sveriges utsädesförenings stammar utan även som förmedlare av andra utsädesvaror, som bolaget ständigt i lantbruksproduktionens intresse nedlagt stora kostnader för att anskaffa och framställa i yppersta kvalitéer, har gjort, att bolagets omsättning av utsäden betydligt förökats. För att på fullt betryggande sätt kunna föröka alla förädlingsresultat har bolaget måst betydligt utvidga sitt jordbruk, vars areal därför under de senaste åren mer än fördubblats. Bolaget har dessutom upptagit förädling av köksväxter, vilket ju för vår livsmedelsproduktion i dessa tider kan få en synnerligen stor betydelse och i varje fall kraftigt bidrager till att framdeles göra import av utländskt köksväxtfrö obehövlig. Bolagets produktion av livsmedel har utvecklats oerhört dels på dess eget jordbruk dels genom dess stora industriella anläggningar. En stor modern grynkvärn har anlagts, Källstorps gamla bränneri har övertagits och delvis omlagts till potatis- och grönsakstorkeri. Slutligen har också bolaget satt i gång intensiv tillverkning av brännrot på en bolaget delvis tillhörig torvmosse vid Svalöv,

Till oomtvistlig fördel för Sveriges livsmedelsproduktion har bolaget trots ej obetydliga ekonomiska oppoffringar, orsakade av de statliga regleringsåtgärder, som

drabbat all livsmedelsproduktion, utökat och framdrivit sin livsmedelsindustri och till och med planerat nya företag. Det är just dess industrier och driften av dem, som tvingat bolaget att i så hög grad anlita sin kredit, att en ökning av rörelsekapitalet nu är en bjudande nödvändighet. I dessa industriella anläggningar är nedlagt ett kapital, som snarare över- än understiger det belopp på 1,500,000 kronor, varmed styrelsen ansett aktiekapitalet nu böra ökas.

Ehuru det ingalunda saknats röster för att bolagets industrier borde som särskilt företag med nytt kapital skiljas från utsädesaffären, har styrelsen, då företaget, sådant det utvecklats, är en fullt naturlig enhet, ansett lämpligare, att kapitalökningen äger rum i form av en nyemission hos allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Då emellertid behovet av denna kapitalökning alltså ej betingats av den del av bolagets rörelse, som sammanhänger med avtalet med Sveriges utsädesförening, utan av bolagets livsmedelsindustrier, och då dessutom styrelsen anser, att en nyemission på de utdelningsvillkor, som anges i bolagsordningens § 12, knappast har utsikt att lyckas, ser sig styrelsen nödsakad anhålla ej blott om ändring av bolagsordningens § 4 angående kapitalets storlek utan även att § 12 utgår.

Till Sveriges utsädesförening kan bolaget däremot med bibehållande av det gällande avtalet i övrigt höja sin årliga avgift från 60,000 kronor till 75,000 kronor för år 1918 samt dessutom årligen från och med 1919 öka denna avgift med 5,000 kronor upp till 100,000 kronor. Utsädesföreningen skulle härigenom erhålla en *säkrare* inkomst än den, som beror på bolagets utdelning, vilken ju alltid kan komma att växla efter konjunkturer, ledning o. s. v.»

Sedan lantbruksstyrelsen anbefallts att yttra sig över denna framställning, har ämbetsverket med utlåtande den 20 mars 1918 överlämnat infortrade yttranden dels av den kommission, som tillsatts för handläggning av frågor rörande överlåtelse av Sveriges utsädesförenings stammar till förökning och försäljning, och dels av utsädesföreningens styrelse. I bägge dessa yttranden förklaras förslaget om aktiekapitalets ökning icke giva anledning till erinran. Beträffande förslaget att upphäva bolagsordningens § 12 har omförmälda kommission framhållit:

»å ena sidan att den begränsning av bolagets utdelning med åtföljande föreningen tillkommande andel i eventuell vinst, som på sin tid tillkommit av hänsyn för då rådande uppfattning av de båda företagens ställning till varandra, nu ej längre torde kunna anses vara av behovet påkallad, sedan Svalövsarbetets betydelse för landets jordbruk blivit allmännare uppskattad och erkänd, och

å andra sidan att den erbjudna ökningen av ersättningssumman till föreningen vore så anseelig och under nu rådande dyrtid så välbehövlig, att med densamma fullt uppvägdes de fördelar, de nu bortfallande garantierna möjligen kunde synas äga. Särskilt vore det en fördel för föreningen att på detta sätt få hela sin årsinkomst på förhand fastslagen och bestämd, liksom den årliga ökningen ville synas ungefär motsvara den stigning i föreningens årsstat, som med arbetenas regelbundna utveckling och den allmänna prisstegringen kunnat konstateras för de senare åren.»

Kommissionen har därför ansett sig hava all anledning att för sin del tillstyrka även denna del av bolagets anhållan, men har dock uttalat som önskvärt, att föreningen inom stadgad uppsägningstid före det år, 1923, då det angivna ersättningsbeloppet av 100,000 kronor skulle uppnås, borde taga under övervägande, huruvida en utsträckning av den progressiva ökningen även för längre tid framåt kunde anses påkallad.

Föreningens styrelse har instämt i kommissionens tillstyrkande. Lantbruksstyrelsen har för egen del anfört:

»Vad först angår den begärda ändringen av § 4 i sagda bolagsordning har lantbruksstyrelsen icke något att däremot erinra, under förutsättning dock att eventuellt blivande utökning av aktiekapitalet sker genom tillförande till bolaget av nytt kapital till minst motsvarande belopp.

Beträffande åter den föreslagna utslutningen ur bolagsordningen av § 12 vill lantbruksstyrelsen till en början framhålla, att under de år, som förflutit sedan här ovan omnämnda avtal träffats, bolaget haft tillfälle att ytterligare konsolidera sin ekonomiska ställning genom jämförelsevis avsevärda avskrivningar och fonderande av tillgängliga medel, såsom närmare framgår av bilagda förvaltnings- och revisionsberättelse för de fyra senaste åren, varigenom utsikterna till en större utdelning under de närmaste åren väsentligt ökats.

Vidare förtjänar anmärkas att, medan å ena sidan genom penningvärdets fall bolagets nu erbjudna fasta anslag till föreningen av under innevarande år 75,000 kronor knappast kan anses fullt motsvara det vid överenskommelsens träffande fastställda beloppet av 60,000 kronor, vilket belopp under nästlidet år på grund av högre utdelning till aktieägarna utgått med 69,000 kronor, måste å andra sidan penningvärdet av ensamrätten till exploaterandet av föreningens eliter och nya sorter av lantbruksväxter numera sättas betydligt högre än förr, detta beroende ej mindre på den jordbrukande allmänhetens alltjämt växande förtroende för dessa eliter och sorter än även på penningvärdets starka nedgång. Härtill kommer ytterligare, att jämväl nettovärdet av bolagets fasta egendom under senare år avsevärt ökats.

Av dessa skäl synes det kunna sättas i fråga, huruvida den förhöjning i bolagets avgift till föreningen, som av bolaget nu erbjudes mot annullerande av bolagets nu gällande åtagande att under vissa villkor utöver nu bestämd avgift till föreningen till densamma avstå viss andel av årsvinsten, kan anses fullt tillräcklig. Den princip, som legat till grund för det nu gällande avtalet och som kommit till uttryck i bolagsordningens § 12, synes alltjämt fullt riktig, i det att bolaget, därest vinsten av dess verksamhet medgiver utdelning, överstigande en viss såsom normal ansedd del av aktiekapitalet, skall anses skyldigt till föreningen avstå lika del av denna överskjutande vinst såsom ytterligare ersättning för mottagna eliter och nya sorter, vilkas utförande i marknaden just varit en mäktigt bidragande orsak till vinstens uppkomst. Ett bifall i denna punkt till den föreliggande framställningen synes lantbruksstyrelsen böra få ifrågakomma endast under förutsättning att föreningen av bolaget på annat sätt tillförsäkras minst lika stora förmåner. Det synes, såsom här ovan anförts, tveivelaktigt, att så skulle bliva förhållandet, därest bolagets

nu ifrågavarande framställning utan förhöjning i det erbjudna beloppet bleve av Eders Kungl. Maj:t bifallen.

På grund av vad sålunda blivit anført får lantbruksstyrelsen för sin del tillstyrka den av styrelsen för allmänna svenska utsädesaktiebolaget gjorda framställningen under förutsättning av att vid vidtagandet av föreslagen förändring i ovan omnämnda avtal av den 12 december 1913 hänsyn toges till vad lantbruksstyrelsen ansett sig i det föregående bära beträffande sagda förändring anföra.»

Utlåtande har den 11 april 1918 avgivits jämväl av patent- och registreringsverket, som framhållit dels att jämväl § 13 i bolagsordningen borde ändras och vissa paragrafer erhålla ändrade nummer, dels att enligt vad ämbetsverket inlämtat ändringsförslaget ännu icke blivit i vederbörlig ordning godkänt av bolaget.

Ur de i lantbruksstyrelsens utlåtande åberopade styrelseberättelserna för bolaget torde jag få återgiva följande uppgifter:

Räkenskapsår.	Avskrivningar		Årsvinst (efter avskrivningarna).	Avsättning till fonder.	Utdelning till aktieägare.		Vinstandel till utsädesföreningen.
	å fastigheter och inventarier.	å fordringar.			%	belopp.	
1/1 1914—30/6 1915	145,578.96	14,171.61	132,591.99	87,591.99	5	45,000	—
„ 1915 — „ 1916	60,582.83	62,109.89	149,287.97	77,287.97	7	63,000	9,000
„ 1916 — „ 1917	145,312.12	60,641.04	151,571.51	79,571.51	7	63,000	9,000

Vid utgången av sistnämnda räkenskapsår hade bolaget utöver aktiekapitalet å 1,500,000 kronor följande fonderade medel efter inräknande av avsättningarna från årets vinst:

reservfond.....	kronor	150,000: —
delcrederefond	»	60,000: —
dispositionsfond	»	112,819: 88
skatteregleringsfond.....	»	50,000: —
förnyelsefond	»	529,196: 46

Summa kronor 902,016: 34

I betraktande av dessa siffror kunde jag ej annat än finna fullt fog förefinnas för lantbruksstyrelsens mening, att större bidrag till föreningen än bolaget erbjudit borde av bolaget lämnas, därest den av bolaget begärda befrielsen från nuvarande inskränkningar i vinstdispositionen skulle medgivas. Bolagets ställning måste nämligen anses synner-

Departements-
chefen.

ligen stark på grund av de stora avskrivningar och avsättningar till fonder, som ägt rum, och otvivelaktigt har bolagets förfoganderätt över utsädesföreningens stammar och eliter mäktigt bidragit till detta resultat, På samma gång fann jag mig icke böra motsätta mig en förändring av avtalet i den av bolaget önskade riktningen. Bolagets åsikt, att en friare dispositionsrätt över vinsten vore en förutsättning för att en önskvärd ökning av bolagets aktiekapital skulle kunna ske genom teckning och inbetalning av nya aktier, syntes mig nämligen välgrundad. Och för föreningens del kunde en ny uppgörelse medföra i sak betydelsefulla fördelar, särskilt i betraktande av att föreningens vinstandel hittills ej varit särdeles stor, på grund av att så stora belopp använts till avskrivningar och fondbildning.

Jag inledde därför nya underhandlingar med bolaget och hava dessa numera lett därhän, att bolaget förklarar sig villigt att till föreningen erlægga en årlig avgift av 90,000 kronor, som årligen räknat från den 1 juli 1919 ökas med 10,000 kronor till 140,000 kronor. Avtal härom har den 8 maj 1918 avslutats mellan föreningen och bolaget under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Jag torde nu få meddela innehållet av detta avtal, varvid för jämförelse även det nuvarande avtalets lydelse torde få angivas i de punkter, där olikhet föreligger.

Nuvarande avtalet.

Föreslagna avtalet.

Emellan Sveriges utsädesförening, här nedan kallad föreningen, och allmänna svenska utsädesaktiebolaget, här nedan kallat bolaget, är denna dag följande överenskommelse upprättad angående övertagandet av från föreningen utgående eliter och nya sorter av lantbruksväxter.

§ 1.

Som säkerhet för fullgörandet av bolagets här nedan åtagna förbindelser överlämnas antingen garantiförbindelse av Skandinaviska Kreditaktiebolaget å ett belopp av lägst 60,000 kronor eller ock annan därmed jämn god säkerhet.

Som säkerhet för fullgörandet av bolagets här nedan åtagna förbindelser överlämnas antingen garantiförbindelse av Skandinaviska Kreditaktiebolaget å ett belopp av lägst 90,000 kronor eller ock annan därmed jämn god säkerhet.

§ 2.

Bolaget skall förfoga över så stort och så välskött jordbruk, att förökningen av från föreningen erhållna utsäden under de första åren efter mottagandet kan anses betryggad.

Nuvarande avtalet.

Föreslagna avtalet.

§ 3.

Bolaget skall förfoga över tidsenliga och vid besiktning, verkställd genom föreningens styrelses försorg, godkända magasinlokaler med alla de rensnings- och sorteringsmaskiner m. m., som befinnas vara nödiga för utsädet vederbörliga skötsel.

§ 4.

Föreningen förbinder sig att under kontraktstiden uteslutande till bolaget överlämna de nya sorter och eliter av lantbruksväxter av olika slag, som av föreningen anses färdiga att utsläppas till allmän odling, samt medgiver bolaget under samma tid rättighet att ensamt under föreningens kontroll och plomb saluhålla utsäde av de övertagna förökningarna med den inskränkning, som under § 6 sägs. Å andra sidan förbinder sig föreningen att icke under kontraktstiden till annan överlämna något kvantum av dessa sorter eller eliter utom till behövligen försöksodlingar och då under sådant förbehåll, att på denna väg intet kan komma ut i marknaden. Skulle förökning av nya sorter eller eliter på grund av föreningens förvällande dock äga rum hos annan än bolaget, är bolaget berättigat att av föreningen fordra skadestånd till av skiljenämnd fastställt belopp.

§ 5.

Bolaget förbinder sig att väl vårda, föröka och under föreningens kontroll och plomb i allmän marknad saluhålla allt utsäde, som från föreningen emottagits, dock med reservation för sådana hinder, som möjligen kunna vållas av missväxt, dålig övervintring, växtsjukdomar m. m.

§ 6.

Bolaget är berättigat att vägra mottaga erbjudna nya sorter, vilka det i så fall skall vara föreningen förbehållet att överlåta åt annan till förökning och försäljning under föreningens kontroll och plomb.

Likaledes är bolaget berättigat, att, om det anser en mottagen sort icke längre värd att föras i handeln, efter hos föreningen därom gjord anmälan upphöra att tillhandahålla densamma i marknaden, med rätt för föreningen att likaledes i sådant fall på sätt här förut sagts till annan överlåta sorten i fråga.

Bolaget är berättigat att framdeles såsom hittills, i händelse någon av annan förädlare än föreningen framställd sort skulle befinnas för dess marknad särskilt lämplig eller möjligen överträffa någon av föreningens sorter, med föreningens styrelses medgivande förvärva rättighet till sådan sorts förande i handeln samt under föreningens kontroll, plomb och skydd saluhålla utsäde därav.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att ställa sig till efterrättelse de rimliga föreskrifter beträffande odling och förökning, som av föreningens styrelse för bibehållande av sorternas värde kan finnas nödiga. Vidare är bolaget pliktigt att ställa sig till

Nuvarande avtalet.

Föreslagna avtalet.

efterrättelse av föreningens styrelse meddelade föreskrifter beträffande skötseln av de övertagna sorterna samt eventuellt utfärdade förbud att vidare såsom utsäde försälja av sort eller elit, som blivit uppblandad eller av annan orsak befunnits mindervärdig.

§ 8.

Bolaget skall i avseende på förökningen och spridningen av de övertagna sorterna underkasta sig den kontroll å odlingsfält och magasin, som föreningen anbefaller. Kontrollen skall omfatta även de odlingar, som efter medgivande av föreningen anförtrotts åt andra jordbrukare, samt ej mindre alla till de överlåtna sorterna hörande grödor, som av bolaget inköpas från vederbörande odlare för försäljning som utsäde, än även alla andra av bolaget i allmänna marknaden förda utsädesvaror. Kostnaderna för denna kontroll bestridas i sin helhet av föreningen i vad angår såväl löner och material av alla slag som resor, porton, frakter och därmed jämförliga utgifter. För den händelse att bolagets årliga försäljning av kontrollerad och plomberad utsädesvara skulle överstiga tre miljoner kronor, erlägger bolaget till föreningen såsom ersättning för ökade kontrollkostnader en halv ($\frac{1}{2}$) procent å den överskjutande försäljningssumman.

Bolaget ställer till föreningens förfogande den för dess försök erforderliga arealen färdigberedd och väl gödslad och erhåller därför en årlig ersättning av 300 kronor per hektar med villkor av överenskommelse om platsen minst två (2) månader före såningstiden.

§ 9.

Bolaget förbinder sig att vid förökning av sådana från föreningen mottagna sorter, som med ekonomisk fördel kunna inom landet odlas, icke utan föreningens styrelses medgivande ingå avtal rörande odling i främmande länder.

§ 10.

Föreningens styrelse förbehålles rätt att yttra sig över de pris, till vilka utsäden av de från föreningen bekomna sorterna tillhandahållas allmänheten.

§ 11.

Bolaget är skyldigt att såsom ersättning för de i denna överenskommelse omförmälda förmåner till föreningen erlägga en årlig avgift av 60,000 kronor. Utbetalningen av här stadgade avgift sker sålunda, att bolaget vid varje kvartals slut utbetalar till föreningen 10,000 kronor, alltså tillsammans 40,000 kronor, samt det resterande beloppet efter det bolagets räkenskaper avslutats och ordina-

Bolaget är skyldigt att såsom ersättning för de i denna överenskommelse omförmälda förmåner till föreningen erlägga en årlig avgift av 90,000 kronor, vilken avgift sedermera årligen räknat från den 1 juli 1919 ökas med 10,000 kronor upp till 140,000 kronor. Utbetalningen av här stadgade avgift sker sålunda, att bolaget vid varje kvartals slut utbetalar till föreningen $\frac{1}{6}$ av det för året utfallande be-

Nuvarande avtalet.

rie bolagsstämma hållits, dock senast den 1 december.

Vidare erhåller föreningen andel i bolagets årsvinst på sätt som nedan i § 15 mom. d) närmare bestämmes.

Därest på grund av politiska förvecklingar — såsom krig, revolution eller därmed till sitt resultat jämförliga kristillstånd — rubbningar i fraktmarknad och avsättning i väsentlig grad uppkomma eller förluster genom följderna därav förorsakas, skall bolaget vara berättigat att påkalla skiljemannaförfarande för vinnande av skälig nedsättning i här ovan stadgade årsavgift.

Föreslagna avtalet.

loppet samt de resterande $\frac{2}{6}$ efter det bolagets räkenskaper avslutats och ordinarie bolagsstämma hållits, dock senast den 1 december.

Därest på grund av politiska förvecklingar — såsom krig, revolution eller därmed till sitt resultat jämförliga kristillstånd — rubbningar i fraktmarknad och avsättning i väsentlig grad uppkomma eller förluster genom följderna därav förorsakas, skall bolaget vara berättigat att påkalla skiljemannaförfarande för vinnande av skälig nedsättning i här ovan stadgade årsavgift.

§ 12.

Denna överenskommelse gäller från och med den dag, Kungl. Maj:t bestämmer, dock tidigast från och med den 1 juli 1913, till dess uppsägning bevisligen från någondera sidan skett, i vilket fall överenskommelsen upphör att gälla på dagen två år efter den första juli, som följer närmast efter uppsägningsdagen. Uppsägningsrätten är ömsesidig.

Denna överenskommelse gäller från och med den dag, Kungl. Maj:t bestämmer, dock tidigast från och med den 1 juli 1918, till dess uppsägning bevisligen från någondera sidan skett, i vilket fall överenskommelsen upphör att gälla på dagen två år efter den första juli, som följer närmast efter uppsägningsdagen. Uppsägningsrätten är ömsesidig.

§ 13.

Uppstår tvist rörande rätta tolkningen av detta kontrakts bestämmelser eller i förhållandet mellan föreningen och bolaget samt deras inbördes rättigheter och skyldigheter, får saken icke dragas inför domstol, utan skall avgöras enligt gällande lag om skiljemän.

§ 14.

För främjande av ett gott samarbete mellan föreningen och bolaget skall föreningen till sina styrelsesammanträden vara skyldig kalla av bolagets styrelse utsett ombud, vilket må äga vid sammanträden närvara och i överläggningarna men ej i besluten delta. Bolagets representant må äga rätt, om han så påfordrar, erhålla sina yttranden förda till protokollet.

§ 15.

Denna överenskommelse bliver gällande endast, om den för bolaget fastställda

Denna överenskommelse bliver gällande endast:

Nuvarande avtalet.

bolagsordningen kommer att innehålla följande bestämmelser:

a) Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse, vilken av bolaget erhåller dagtraktamente och reseersättning enligt 3:e klassen i resereglementet;

b) ett ombud för statens räkning skall äga att årligen deltaga i granskningen av bolagets räkenskaper och förvaltning samt därför av bolaget äga åtnjuta dagtraktamente och reseersättning enligt 3:e klassen i resereglementet;

c) bolaget må äga rätt öka det nuvarande aktiekapitalet med högst 600,000 kronor;

d) sedan föreningen erhållit den i det mellan föreningen och bolaget gällande avtal stadgade avgiften, 60,000 kronor, jämte eventuellt bidrag till kontrollkostnaderna enligt § 8 samt sedan erforderliga avskrivningar och avsättningar till förnyelsefond och reservfond ägt rum samt nödvändiga medel för bolagets konsolidering och fortgående utveckling reserverats, må till aktieägarna utdelas högst 6 procent, dock att, i händelse till aktieägarna under något år icke utdelats vad de, efter ty nyss sagts, ägt högst utbekomma, underskjutande belopp må kunna framdeles till dem utbetalas.

Den vinst, som härutöver kan förefinnas, skall mellan föreningen och aktieägarna delas lika;

e) ingen ändring i bolagsordningen uti de i denna paragraf angivna hänseenden får under tiden för uppgörelsens giltighet äga rum utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Detta avtal gäller endast under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, och annulleras de tidigare av oss samma personer undertecknade överenskommelserna av den 13 september och 28 november innevarande år.

Svalöv den 12 december 1913.

(Namnunderskrifter.)

Föreslagna avtalet.

1) om den för bolaget fastställda bolagsordningen innehåller följande bestämmelser:

a) Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse, vilken av bolaget erhåller dagtraktamente och reseersättning enligt 3:e klassen i resereglementet;

b) ett ombud för statens räkning skall äga att årligen deltaga i granskningen av bolagets räkenskaper och förvaltning samt därför av bolaget äga åtnjuta dagtraktamente och reseersättning enligt 3:e klassen i resereglementet;

c) ingen ändring i bolagsordningen uti dessa i denna paragraf angivna hänseenden får under tiden för uppgörelsens giltighet äga rum utan Kungl. Maj:ts medgivande;

2) samt om förändringar i bolagets nu gällande bolagsordning i övrigt tillåtas.

Detta avtal gäller endast under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande och annullerar överenskommelsen av den 12 december 1913.

Stockholm den 8 maj 1918.

(Namnunderskrifter.)

Jag finner den i detta avtalsförslag innefattade uppgörelsen vara av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t godkännas, dock att den i § 15 2) innefattade bestämmelsen »om förändringar i bolagets nu gällande bolagsordning i övrigt tillåtas», synes vara alltför allmänt hållen. För närvarande kräves enligt bolagsordningens § 13 Kungl. Maj:ts tillstånd till sådana förändringar i bolagsordningen, som avse dels aktiekapitalets storlek, dels rätt för Kungl. Maj:t att förordna styrelseledamot och granskningsombud samt ersättning till dem, dels ock de i § 12 förefintliga stadganden. Då framdeles föreningen icke skall erhålla viss andel i vinsten, finnes visserligen från statens sida icke längre något skäl att förbehålla sig bestämmanderätt angående de i § 12 i bolagsordningen intagna föreskrifter. Dessa må därför kunna av bolaget ändras eller, om så önskas, uteslutas. Vad däremot beträffar aktiekapitalets storlek, synes det fortfarande vara av betydelse för staten att hava visst inflytande på bestämmandet av dettas storlek, särskilt då fråga kan uppstå om nytt avtal mellan föreningen och bolaget. Enligt min mening bör emellertid den nu begärda ändringen medges, varigenom aktiekapitalet bestämmes till lägst 1,500,000 och högst 4,500,000 kronor, men för eventuella ytterligare ändringar bör fordras Kungl. Maj:ts medgivande. Att därjämte Kungl. Maj:ts medgivande fortfarande bör vara ett villkor för sådana ändringar i bolagsordningen, som avse rätt för Kungl. Maj:t att förordna styrelseledamot och granskningsombud samt ersättning till dem, torde vara uppenbart. Med dessa förtydliganden i nu ifrågasvarande punkt tillstyrker jag avtalets godkännande. Det synes mig önskligt, att detsamma må träda i tillämpning redan den 1 juli 1918.

Innan Kungl. Maj:t fattar beslut i frågan, torde emellertid, liksom skedde år 1914, tillfälle böra beredas riksdagen att taga kännedom om det nu föreslagna nya avtalet och, om riksdagen så önskar, uttala sig om detsamma. Jag hemställer därför, att utdrag av protokollet i detta ärende måtte överlämnas till riksdagen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gösta Grönberg.